

ՎԱՆՅԱ ԴԱՎԹՅԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԵՎՏՐԻ
ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

38(47)

Դ-23

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

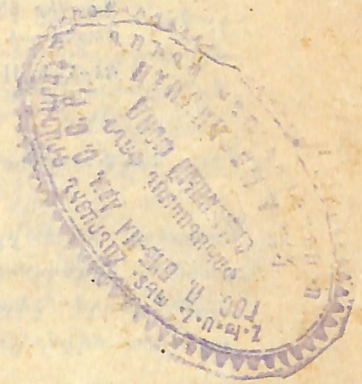
1936

06 APR 2010

38(47)
7-23
4

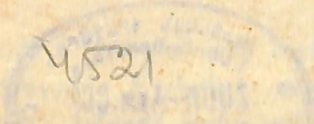
ՎԱՆՅԱ ԴԱՎԹՅԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

12-ԲԲԲ

4521

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1936 թ.

29 MAR 2013

54.957

Պատ. խմբ. Պ. Թորոսյան

Տեխ. խմբ. Գ. Ջեյլան

Սրբագրիչ՝ Հ. Մանուկյան

Հրատ. 3735, Գլավ. լիազոր վ.—1113

Պատվեր 651, Տիրատ 2000

Պետհրատի տպարան.

Յերևան II Գնունի, 4.

6397-56

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Համկ(բ)Կ Կենտկոմի և ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհի 1935 թվի սեպտեմբեր 29-ի վարչառմամբ՝ սպառողական կոոպերացիայի սխեմայի վերահաստատման մասին, նոր ետապ է բաց անում խորհրդային առևտրի զարգացման մեջ:

Դեռ առաջին հնդամյակի վերջերին իրազորովեց առանց կապիտալիստների, առանց ընդհուլյանությանի խորհրդային առևտրի անցնելը: Արանց սովետականների խորհրդային առևտրին անցնելն, իրազորովեց սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի յայտարման, «ով—ում» պրոբլեմի թե՛ քաղաքում և թե՛ գյուղում, թե՛ արտադրության և թե՛ շրջանառության մեջ վերջնականապես լուծվելու հիման վրա:

Այդ անցումը, սերտորեն վրապլամ էր շրջանառության մեջ կապիտալիստական տարրերին սահմանափակելու և արտամղելու լոգունդից՝ նրանց վերջնականապես արմատախիլ անելու լոգունդին անցնելու հետ:

Խորհրդային և կոոպերատիվ առևտրական ապարատն այժմ ընդգրկել է յեթիբի ամբողջ ապրանքաշրջանառությունը, ամբողջ առևտրական ցանցը: «Առևտրի և կոոպերատիվ առևտրական ապարատի մասին»

ցիալիստական տնտեսաձևն, անսահմանափակ իշխող և միակ հրամանատարական ուժն է ժողովրդական ամբողջ տնտեսության մեջ» (USULԻՆ) :

Տվյալ ետապում մեր առևտրի զարգացման մեջ նորն այն է, վոր Խորհրդային յերկիրն առաջադիմության խոր տեղաշարժերն և կատարում արտադրողական ուժերի և աշխատանքի արտադրողականության վերխարի աճման հիման վրա, նոր գործարանների գործարկման, գյուղատնտեսական արտադրության մեքենայացման և նոր տեխնիկայի յուրացման հիման վրա: Տեխնիկայի և նոր ձեռնարկությունների յուրացման շնորհիվ ծանր արդյունաբերության արտադրանքն աճեց 25%-ով, մասնավորապես 1935 թվին մեծ քանակությամբ լայն սպառման առարկաներ արտադրվեցին: Մանրարդյունաբերության արտադրանքը 1935 թվին աճեց 24,7%-ով:

Գյուղատնտեսությունը 1935 թվին հաջողությամբ կատարելով իր պլանները, 16 % արտադրանքի աճ ունեցավ 1934 թվի 5-6 տոկոսի դիմաց:

Այս բոլորն, անկասկած նշանակում է, վոր Խորհուրդների յերկիրը դառնում է հարուստ, վոր նրանում ավելի ու ավելի առատանում են թե պարենային և թե արդյունաբերական ապրանքները:

Իրա համար ել խորհրդային առևտրի խնդիրն է՝ յուրացնել մթերքների այդ առատությունը, ավելի ու ավելի մեծ քանակությամբ սպառողին հասցնել արդյունաբերության և գյուղատնտեսության արտադրած լայն սպառման ապրանքները և պարենամթերքները:

Դեռևս 17-րդ կուսկրոնֆերանան իր բանաձևի մեջ մատնանշել էր, վոր ապրանքաշրջանառության ծավալումն անհրաժեշտ է ժողովրդական ամբողջ տնտեսության վերելքի բոլջեվկիյան տեմպն ապահովելու և քաղաքի ու գյուղի լայն մաստաների՝ լայն սպառման ապրանքների պահանջները լավագույն կերպով լավարարելու համար: Ահա թե ինչու մեր խորհրդային առևտուրը տնտեսական ու քաղաքական խիստ կարևոր գործ է և ահա թե ինչու յուրաքանչյուր խորհրդային աղնիվ վաճառող և առևտրի կազմակերպիչ քաղաքական հսկայական նշանակություն ունեցող գործ է կատարում:

«Խնդիրը կայանում է նրանում, վոր ել ավելի ծավալել խորհրդային առևտուրը, այդ գործի մեջ ներգրավել տեղական արդյունաբերությունը, ուժեղացնել կոլտնտեսային-գյուղացիական առևտուրը և նոր, վնուական հաղթանակներ ձեռք բերել խորհրդային առևտրի վերելքի գործում»: Ժողովուրդների առաջնորդ ընկ. USULԻՆԻ այն դիրեկտիվը, վոր տրված է կուսակցության 17-րդ համագումարում, պետք է հիմնաքար դառնա առևտրի աշխատողների հսկայական կոլլեկտիվի աշխատանքում, աշխատողներ, վորոնք մեր յապրանքաշրջանառության եկոնոմիկայում վերջին ժամանակներս մեծ հաջողությունների յեն հասել:

Մանրածախի ապրանքաշրջանառությունը 1933 թվին ԽՍՀՄ-ում հասավ 43 միլիարդ ռուբլու, 1934 թվին 54,5 միլիարդ ռուբլու, իսկ 1935 թվին ավելի քան 73 միլիարդ ռուբլի, ըստ վորում 1935 թվի 9 ա-

միաների մանրածախի շրջանառութիւնը 34%-ով դե-
րագանցեց 1934 թվի շրջանառութիւնին: Դրա հետ
միասին ընդարձակվեց առևտրական ցանցը, վորը
1931 թվի 185 հազար միավորից 1935 թվին հասավ
300 հազար միավորի:

Ժողովրդական տնտեսութեան այս վիթխարի ա-
ճումը, վորը հնարավոր է միմիայն Լենինի-Ստալինի
Կուսակցութեան ղեկավարած պրոլետարիատի դիկ-
տատուրայի իշխանութեան որոք, խորհրդային առև-
տրի որդանների ստաջ պահանջ է դնում մեծ չափով
բարձրացնել սպառողին սպասարկելու վորակը, բոլ-
ջեկիտրեն բարձրացնել աշխատանքի տեմպը և բարե-
լսովել աշխատանքի կազմակերպչական մեթոդները:

Ապրանքաշրջանառութեան աշխատանքի կազմա-
կերպչական վերակառուցման բարելավման գործում
խոշորագույն գործոն է հանդիսանում Համ Կ(ը)Կ
Կենտկոմի և ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհի 1935 թվի սեպտեմ-
բերի 29-ի վորոշումը՝ սպառողական կոոպերացիայի
վերակառուցման մասին, կոոպերացիա, վորն իր նը-
շանակութեանն այժմս կորցրել է քաղաքի աշխատա-
վորական մասսաներին սպասարկելու գործում:

Կուսակցութեան և Կառավարութեան վորոշումը
կոոպերացիայի առաջ խնդիր է դնում դառնալ «Քա-
ղաքի և գյուղի միջև արդյունաբերական սպրանքների
հիմնական հաղորդիչը և սպրանքաշրջանառութեան
կազմակերպման կարևորագույն ուղակը, ամբողջ ու-
շաղթութեանը կենտրոնացնելով գյուղական սպառողին
սպասարկելու վրա»:

Սպառողական կոոպերացիայի հիմնական խնդիրը

պետք է լինի—մի կողմից վերացնել այն ճեղքը, վորը
կա կոլտնտեսային գյուղացիութեան հսկայական չա-
փով աճած պահանջի և այն փաստական դրութեան մի-
ջև, վորի մեջ այժմ գտնվում է գյուղի առևտուրը,
իսկ մյուս կողմից դառնալ գյուղատնտեսական միջերը-
ների մշտական միջերողը՝ մեր քաղաքներին մատակա-
րարելու համար:

Յեթե մինչև այժմ գյուղատնտեսական միջերը-
ների այսպես կոչված ապակենտրոնացված միջերում-
ները, ժամանակավոր պայմանների բերումով, ան-
միջականորեն կատարում էին իրենք՝ գործարան-
ները, շինարարութիւնները և պետական այլ ձեռնար-
կութիւնները, վորոնք դրա համար իրենց լիազոր-
ներն էին ուղարկում հարյուրավոր և հազարավոր
կիլոմետրներով հեռու հատկապես նրանց հասկաց-
ված շրջանները,—ապա այժմ արդեն միջերումների
այդ մեթոդը վոչ մի կերպ չի համապատասխանում
վոչ գյուղատնտեսական արտադրանքի արտգորեն ա-
ճող ծավալին, վոչ էլ քաղաքների սպրանքաշրջանա-
ռութեան ընդհանուր վերելքին և բաց առևտրի ցանցի
ծավալմանը: Դրա համար էլ այժմ միջերման աշխա-
տանքը բացառապես դրվում է մշտական միջերողի
վրա, վորն ամուր կապերով անմիջականորեն կապ-
ված է տեղական տնտեսութեան հետ և իր նյութա-
կան-տեխնիկական բազան է ստեղծում միջերումները
ծավալելու համար: Բնական է, վոր այդպիսի միջե-
րողները կարող են հանդիսանալ շրջսպառկոոպիւ-
թիւնները և գյուղկոոպները: Հայտնի յէ, վոր այդ
կազմակերպութիւններից շատերը, իրենց տնտեսական

թերաբեռնվածութեան պատճառով, անշահաբեր ելին և Հայկոսպը հարկադրված եր նոր աղբյուրներ դռնեյ նրանց դեֆիցիտը ծածկելու համար: Մինչդեռ նրանց մշտական մթերոյններ դարձնելը, տնտեսապէս կրեոնափոքի նրանց ու շահաբեր կղարձնի նրանց աշխատանքը:

Հայկոսպի խնդիրն է նյութական-տեխնիկական բազա ստեղծել (պահեստներ, տարա, լցնելու կետեր, տրանսպորտային միջոցներ և այլն) մթերման աշխատանքի համար, այլ կերպ դժվար կլինի ապահովել աշխատանքի հաջողութեանը:

Մյուս կողմից մեր քաղաքներում մենք արդէն պետառւտրի այնքան ամբացած ցանց ունենք, վոր կարող ենք քաղաքային առւտրի կազմակերպման խնդիրը և քաղաքային բնակչութեանն ապրանքներ մատակարարելը լուծել պետական առւտրական կազմակերպութեաններէ շրջանակներում:

Դրանից յետեւով ՀամԿ(բ)Կ կենտկոմի և Միութեան Ժողկոմխորհի վորոշումը Յենտրոսոյուզի և նրա վողջ սիսեմի աշխատանքը կենտրոնացնում են բացառապէս գյուղի առւտրի և մթերման վրա:

Այդ վորոշման հիման վրա քաղաքային կոոպերատիվ առեւտուրն ամբողջութեամբ հանձնված է Պետառեւտրին: Թվերի լեզվով այդ նշանակում է, վոր Հայկոոպի ամփոփ հաշվեկշիռի համախառն դումարից, վորը հավասար է 90 միլիոն ռուբլու, մոտ 10 միլիոն ռուբլի տրված է պետառեւտրին: Ընդ վորում նշվում է, վոր քաղաքներում պետառեւտուրն այնպէս պետք է կազմակերպուի, վոր մրցութեանն ապահովի նրա

ներսում: Այսպէս, որինակ՝ Մոսկվայում, խոշորագույն ունիվերսալ խանութները և պարենային խանութները կարող են անմիջականորեն յենթարկվել Ներքառժողկոմատին. միաժամանակ արդյունաբերական ապրանքների և պարենային ապրանքների ունիվերսալ առեւտրի խանութները կարող են պատկանել Ներքառժողկոմատի համապատասխան միավորումներին, ինչպէս որինակ «Գաստրոնոմին», «Բակալեյալին», «Գլավունիվերմադին» և այլն: Նույն ապրանքները միջառու են նաև Մատակարարման Ժողկոմատի և Թեթեւ Արդյունաբերութեան Ժողկոմատի հատուկ խանութները և այլն:

Կոոպերատիվային կենտրոնը թեթեւացնելու համար այն բոլորից, ինչն անմիջականորեն կապված չէ գյուղական առեւտրի յետ գյուղատնտեսական մթերքների մթերումների հետ, նրանից վերցված են (հացի թխելը, թեյի գործը) և տրվել են Սննդարդյունաբերութեան Ժողկոմատին. հասարակական սնունդից խոշոր ճաշարանները հանձնված են Ներքառժողկոմատին, իսկ փոքրերը՝ տեղական կազմակերպութեաններին, իսկ մանր տնտեսութեանները՝ տեղական գործկոմներին և մասամբ ել համապատասխան ճաշարաններին:

Կենտկոմի յետ Ժողկոմխորհի վորոշումը բացի այս կազմակերպչական վերակառուցումից, մի շարք միջոցառումներ է նշել գյուղական առեւտրական ցանցը Ֆինանսապէս անողջացնելու համար: Փոքր և բա-

ցահայտորեն վնասաբեր կրպակները վերացնելու դու-
զընթաց անհրաժեշտ է մեծացնել խոշորացված գյու-
ղական խանութների ցանցը, վտրոնք, ինչպես գյուղա-
կան առևտրի խոշորացման փորձը ցույց տվեց, աչ-
խատում են շատ ավելի շահույթաբեր կերպով: Յեղ
իսկապես, վոչ մի անհրաժեշտութիւն է չկա, որինակ
կոտայքի շրջանի Չառ գյուղում ունենալ բոլոր ապ-
րանքներ վաճառելու, բայց վերջ ի վերջն վոչինչ
չվաճառող վրպակ:

Յեւ ամենատարորինակն այն է, վոր վրոպերա-
ցիան, որինակ՝ ամբողջ վեց ամիս ուշադրութիւն
չեր դարձնում Չառ գյուղում աղ բերելու վրա, մինչ-
դեռ յերեք կիլոմետր հեռու, Բաշ գյուղում, գյուղ-
սպանկոպի պահեստում ահագին քանակութեամբ աղ
եր կուտակվել:

Գյուղական վրպակը պետք է դրաղի ամենալայն
սպանման ապրանքների առևտրով, ինչպես, որինակ,
լուցիկու, կերտինի, աղի, սպալիրոսի, մախորկայի,
թելի, ասեղի և այլն առևտրով: Այս բանը Հայկոպին
հնարավորութիւն կտա կենտրոնականացված կարգով
ոգտադորձել իր Փինանսական ռեսուրսները՝ յենթա-
շրջանային կենտրոններում բացված գյուղական խո-
շոր խանութների միջոցով՝ ապրանքաշրջանառու-
թիւնն ուժեղացնելու համար:

Դա հնարավորութիւն կտա բարդ ասորտիմենտի
ապրանքներ բերել յեւ շահաբեր դարձնել առևտրի
աշխատանքը:

Բացի դրանից, վերստուգիչ աշխատանքի ուժե-
ղացման միջոցով հնարավորութիւն է ստեղծվում

ուժեղացնել գյուղական ցանցի միջոցների վրա յեղած
հսկողութիւնը, իսկ դա իր հերթին կվերացնի այն
հատիչտակումները, վորոնք կան սպառողական կոոպե-
րացիայի առևտրի ցանցում:

Հայկոպի ապրանքաշրջանառութեան 1935 թվի
պլանը քանակական ցուցանիշներով թեյով դերակա-
տարված է թե՛ գյուղի և թե՛ քաղաքի դժով, սակայն
Հայկոպը հառաջադիմական մեծ քայլ էի վատարել
չահաբերական աշխատանքի դժով: Յեթե առ 1-ն հուն-
վարի 1935 թվի հատիչտակումներն ու վատնումները
(ամփոփման հաշվեկշռով) կազմել են 904 հազար
ռուբլի, ապա 1935 թվի ընթացքում հայտնաբերվել է
1,097 հազար ռուբլու հատիչտակում և վատնում, վորից
985 հազար ռուբլի առևտուրի դժով (շրջանառու-
թեան 0,9%-ը): Ահա թե ինչու առևտրական կետերի
խոշորացման շնորհիվ կհեշտանա այդ չարագործու-
թիւնների դեմ մղվող պայքարը և կմեծանա առևտ-
րի կուտակումները:

1935 թվին գյուղկոոպների զուտ շահույթը կազ-
մել է 389 հազար ռուբլի, 1934 թվի 60 հազարի դե-
մաց: Կուտակումների դժով կատարված այս հակա-
քական թռիչքը դեպի վեր բացատրվում է նրանով,
վոր վերացվեցին 25 վնասաբեր գյուղսպանկոպներ,
վորոնց վնասը կազմում էր 343 հազար ռուբլի և պը-
լանները կատարելու դժով Հայկոպի աշխատանքի
վորակի բարձրացմամբ:

Անդրյերկոմի և ՀԿ(բ)Կ Կենտրոնական Կոմիտեյի մի շարք վորոշումներով վերջ դրվեց այն յերևույթին, յերբ գյուղկոոպները միջոցներեց վերցվում էյին տեղական կարիքները համար:

Այդ վորոշումների հիման վրա Հայկոոպը վարչությունը մեծ պայքար ծախարեց առեկտրական աշխատանքի վորակի բարելավման և կրատակումները ստորին ողակի ձեռքին պահելու համար, կրատակումներ, վորոնք մինչ այդ մասամբ ծախսվում էյին կողմնակի կարիքները վրա:

Մակայն Հայկոոպը չկարողացավ ամբողջել այդ հաջողությունները, վորովհետև նրա ցանցում դոյություն տւնեցող վնասարեք գործունեյութունն իր բացասական դերը խողաց և 1935 թվին: Միայն 1935 թվականի վնասները հասան 1,788 հազար ուրբու, վորոնք դոյացել էյին շրջապակոոպմությունների 298 հազար ուրբու, գյուղկոոպները 343 հազ. ուրբու, Քաղկոոպը 57 հազար ուրբու և վարչության 1,090 հազար ուրբու վնասեց:

Այս բոլորի հետևանքով յեթե Հայկոոպը 1934 թվին, պլանով նախատեսված 2,256 հազար ուրբութ առեկտրական շահույթի (2 տոկոս) փոխարենն փաստորեն 940 հազար ուրբութ շահույթ տւնեցավ, ապա 1934 թվականի առեկտրական շահույթը պեաք է կարգեր 2,140 հազ. ո., փաստորեն կազմեց 1,269 հազ. ո.: Իսկ յեթե հաշի առնենք, վոր գերխորոնների պարաքը առ 1-ն հունվարի 1935 թվի կազմում է 6,933 հազար ուրբութ, իսկ առ 1-ն հունվարի 1936 թ. 09,377 ուրբութ, ապա պարզ կբառնա, վոր այդ շահույթի վորոք

մասը, անկատարած, կկլանվի կատարածելի դերխորոնների կողմեց և դա, իր հերթին, կիջեցնի Հայկոոպի ստանալիք աննշան շահույթի գումարը:

Մի շարք գյուղկոոպներ, սխտեմատիկաբար թերակատարում են ապրանք ստանալու ու իրացնելու պլանը. այդպիսի գյուղկոոպների ապարատները պահելու ծախքերը ծանր բեռ են գյուղական առեկտրական ցանցի վրա: Դրա համար էլ գյուղական առեկտրական ցանցի վերակառուցումը պեաք է կատարվի ապարատի ածանցյալ տեսանկյունով, վորչ անհրաժեշտ ողակների վերացման և խոչոր միավորների ստեղծման միջոցով, միավորներ, վորոնք ընդունակ կլինեն կատարելու ապրանքաշրջանառության և մթերումների պլանները:

Հայկոոպը ցանցի վերակառուցման շնորհիվ մենք հասել ենք հետևյալին, — յեղած 113 գյուղկոոպներից, խոչորացման կարգով, վերացվել են 25 սակավազոր և անշահաբեր գյուղկոոպներ, վորոնց ամասկան միջին շրջանառությունը 20 հազար ուրբուց ցածր էր:

23 շրջաններում թողնված է 88 գյուղկոոպ, իսկ 4 շրջաններում կազմակերպված են շրջանային կոոպերատիվ միություններ: Այդ բոլորի արդյունքն այն է, վոր բոլոր 88 գյուղկոոպներն անցնում են ինքնուրույն վարկավորման:

Գյուղական 1095 կրպակներից վերակառուցման ժամանակ կար գյուղական 1014 կրպակ, վորոնցից լիկվիդացիայի յեն յենթարկվել 333 կետ: Լիկվիդացիայի դործում նկատի յե անուլած գյուղի հնոավորությունը փոխարինվում է զնոգականությունը, ապստոյի՝ հարմարությունները և յուրաքանչյուր կետի շահաբեր աշխատանքը:

Մի շարք հեռավոր վայրերում թուլլատրված և կրպակ բաց անել կոլտնտեսությունների հետ պայմանագրային հիմունքներով, այն պայմանով, վոր կուտրնատեսություններն իրենց վրա վերցնեն ապրանքի փոխադրման, շենքի վարձակալման և պահպանման ծախսերը: Գյուղական կրպակների վերջնական ցանցը հաստատված է 762 միավոր, այդ թվում 231 գլխավոր, 443 հեռավորագույն, 25 հացի և 18 դանադան մասնագիտացված կետեր:

Սահմանված և անտհաշվարկային խանութներին 1936 թվի ցանցը 96 միավորով, այդ թվում 36 շրջանային խանութներ, 7 շրջանային կուլտուրական ապրանքների խանութներ, 45 գյուղական խանութներ, 10 գյուղական պարենային խանութներ, այս բոլորն առ 1-ն ապրիլի 1935 թվին գործող 43 կետերի (այդ թվում 31 շրջանային խանութներ, 3 շրջանային կուլտուրական խանութներ, 16 գյուղական խանութներ, և 5 գյուղական պարենային խանութներ) փոխարեն:

Այժմ արդեն անտհաշվարկային սկզբունքով գործում են 63 խանութներ. ըստ վորում հաշվառված են առանձին շրջանների ապրանքաշրջանառությունը, բարդ ասորտիվենտի ապրանքներ ստանալու չափը, վորի համար ել տեխնիկական կուլտուրաների շրջանները ամենից ավելի շատ գյուղական խանութներ և շրջանային խանութներ ստացան:

Բացի դրանից, բարդ ասորտիվենտի ապրանքների վաճառքը կատարվում է 46 հանգուցային-գլխավոր

կրպակներում, շրջանային խանութներից ամենից ավելի հեռավոր գյուղերում:

Մեծածախի դժով 5 շրջանային սպառկոոպիտություններում վերականգնված են առևտրական ֆունկցիաները (Ն. Բայազետ, Ամասիա, Կոտայք, Աշտարակ, Ախտա), մնացած 18 միություններում մեծածախի շրջանառությունն ուժեղացվում է Հայկոոպի լիկ-վիրացիայի յենթակա բաղաձերի շրջանառությունը կրճատելու հաշվին:

Գյուղկոոպի, վորպես ապրանք գյուղին հասցնող հիմնական հաղորդիչի, ամբացման ուղիներն սպառվում են մասնանշված վերակառուցմամբ և աշխատանքի բուլջելիկյան տեմպի դեպքում ֆինանսական-անտեսական եֆեկտը պետք է հսկայական լինի: Ամեն բան կախված է նրանից, թե Հայկոոպը կկարողանա՞, կիրառած միջոցառումների հիման վրա, ամենակարճ ժամկետում վերացնել գյուղական առևտրի ճակատում կատարվող աշխատանքի հետ մնալը:

Հայկոոպի նոր ցանցի աշխատանքի պլանների հիման վրա 1936 թվին խսկ անհրաժեշտ է անպայման ֆինանսական ամուր բաղա ստեղծել առևտուր անող և միերոջ ցանցի համար: Ցանցի շրջանառու միջոցների ամբողջ բացն առ 1-ն հունվարի 1936 թվի (առանց առևտրական կառավարչության), Հայկոոպի հաշվներով, հասնում է 4,100 հազար ուրբու: Այդ բացը կարող է ծածկվել յենթե կատարվի կուտակման պլանը, վորը գոյանալու յե 2,300 հազար ուրբու շահույթից, 520 հազար ուրբու փայտափայտակումներից և 2,300 հազ. ուրբու 8 տոկոսանի փոխառության իրացումից, դրան ավելացրած նաև պետբյուջեի մասնակի ֆինանսավորումը:

Մինչև այժմ շրջանառու միջոցների բացը ծածկում էր պետութունը: Հայկոպին այժմ բոլոր պայմաններն ունի իր համար սեփական շրջանառու միջոցներ կուտակելու և հրաժարվելու պետական դոտացիայից: Միաժամանակ պետութունն ուժեղացնում է իր Ֆինանսական ոգնութունը գյուղատնտեսները վարկավորելու գծով:

Յեթե մինչև այժմ Պետրանկը վարկավորում էր ամսական 50 հազար ռուբլուց վոչ պակաս շրջանառութուն ունեցող գյուղատնտեսներին, ապա այժմ կվարկավորի ամսական 20 հազար ռուբլու շրջանառութուն ունեցող գյուղատնտեսներին, ինչպես նաև գյուղական խանութներին, այն պայմանով, վոր նրանց աշխատանքը լինի շահավետ: Պետության այդ լուրջ Ֆինանսական ոգնութունը հակառակ Ֆասիտոր և ասլանքաշրջանառության ծավալման սլլաններն ընդունելու և կատարելու համար:

Յանցի վերակառուցումը, շրջանառության ծախքերի կրճատումից բացի, Հայկոպին հնարավորութուն է տալիս ուժեղացնելու հրահանգչական և վերըստուգման աշխատանքները, իսկ ամենադժարավորը,—հնարավորութուն է տալիս կազմակերպելու կադրերի պատրաստումը, վորն առանձնապես կարեւոր է կոպերացիայի համար: Այդ մեծածավալ ապարատի աշխատանքը պետք է վերակառուցել վերելից մինչև ներքև, պետք է հասնել այն բանին, վոր Հայկոպին իրոք դառնա գյուղական առևտրի և մրթերումների կազմակերպիչը, վորովհետև կուսակցու-

թյան և կառավարության վորոշումը բոլոր պայմաններն ստեղծում է, վորպեսզի սպառողական կոպերացիայի սխտեմի աշխատանքը հասցվի տնտեսական— քաղաքական բարձր մակարդակի:

Գիչ հարցեր չեն դրվում նաև Պետական Բանկի սխտեմի առաջ:

Սեփական շրջանառու միջոցների մասնակցութունը առևտրական շրջանառության մեջ—կարեւորագույն սկզբունքներից մեկն է, վորը դրված է առևտրական կազմակերպութունները վարկավորման փոխադրելու մասին 1933 թվի ոգոստոսի 16-ի որենքի հիմքում:

Կուսակցության և կառավարության վերջին վորոշումը վոչ միայն չի վերացնում ոգոստոսի 16-ի որենքը, այլ ընդհակառակը, նոր պայմաններ է ստեղծում մեր խորհրդային առևտրի շահաբեր գործունեյութունն ուժեղացնելու համար: Սորհրդային առևտրի հետագա ծավալումից բլխող նոր յերեւութների կապակցությամբ, ինչպիսի ուղղումներ էլ վոր պահանջի առևտրական ցանցի կազմակերպչական նոր վերակառուցումը,— սեփական միջոցների մասնակցության սկզբունքն առ այժմ մնում է անփոփոխ:

Ավելին, բաց առևտրի հետագա ծավալման, առևտրական և մթերման ոպերացիաների հետագա ընդարձակման գուզընթաց, այդ սկզբունքն էլ ավելի կամրացվի: Առևտրական կազմակերպության սեփական շրջանառու միջոցների վորոշ մինիմում հարկավոր է նրա համար, վորպեսզի նա կարողանա ոպերատիվ մանևրներ գործել իր սլլանի կատարման ժամա-

նակ: Այդ մինիմումն անհրաժեշտ է, վորպես պայման
Պետական Բանկի վարկավորման, վորպեսզի յուրա-
քանչյուր առանձին առևտրական կազմակերպության
վարկավորելու ժամանակ, բանկային վարկերի վերա-
դարձն անպայման ապահովված լինի:

ԱՊՐԱՆՔԱՇՐՋԱՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐԿԱՎՈՐՈՒՄԸ

Ֆինանսների պլանավորման դործում մեր յեր-
կիրը հակառակն հաջողությունների յե հասել: Ֆի-
նանսական պլանի միասնությունը՝ դա խորհրդային
տնտեսության աժխտելի նվաճումն է: Այդ հաջողվեց
Ֆինանսական սխտեմի առանձին ողակները արագորեն
զարգանալու և վերակառուցվելու շնորհիվ: Վարկա-
յին սխտեմը դա մեր Ֆինանսական տնտեսության ա-
մենաբարձ ճյուղն է: Այդ սխտեմի միջոցով Պետ-
րանկը սերտորեն կապված է սպրանքաշրջանառու-
թյան հետ: ՆՆՊ-ի առաջին տարիներում, յերբ մաս-
նավոր շուկան իրենից մեծ ուժ էր ներկայացնում,
ինսկ սպրանքաշրջանառության պլանավորումը դեռ
չստ թույլ էր, Բանկը կիրառում էր հիմնականում
վարկային աշխատանքի հին ձևերը:

Պլանավորումը համարյա թե բոլորովին չեր շո-
շափում վարկային աշխատանքները, ինկ վարկային
հիմնարկությունների ցանցն անկազմակերպ էր ա-
ճում: ՆՆՊ-ի սկզբում վարկի պլանավորումը դժվար
էր, քանի վոր դրամական տնտեսությունն այն ժա-
մանակ գտնվում էր միանգամայն քայքայված վիճա-
կում, վորովհետև իմպերիալիստական և քաղաքա-
ցիական պատերազմը խախտեց և կործանեց դրամա-
կան սխտեմը: Փողը կորցնում էր իր արժեքը այն-

պիտի սրընթաց արագութեամբ, վոր հնարավորութիւնն չկար և նրա վրա կայուն տնտեսական պլաններ կառուցել:

Հիմա մենք արդեն այնքան հեռու յենք դնացել սոցիալիզմի ճանապարհով, վոր դրամական ձեւը կարող ենք վերականգնել խորհրդային պլանի ղենքը: Հենց դրանով էլ վորոշվում է փողի, վարկի և անտեսական հաշվարկի հսկայական դործնական նշանակութիւնը:

Մեր սոցիալիստական տնտեսութեան բուն վերելքի, մասնավորապէս սպրանքաշրջանառութեան ասման տարիներում, մենք ահազին փորձ ենք կուտակել սպրանքաշրջանառութեան վարկավորման հարցի շուրջը:

Վորքան ավելի ճիշտ կկատարվեն սպրանքաշրջանառութեան վարկային ռեսուրսների ներդրումները, այնքան ավելի նշանակելի չտիով կարող է արագանալ սպրանքաշրջանառութիւնը և այնքան ավելի ապահովված կլինի բանկային վարկերի վերադարձը:

Առևտրի և բանկի աշխատողներն արդեն վաղուց դիտեն, վոր սպրանքաշրջանառութեան վարկավորումը, տարբերվելով տնտեսութեան մյուս ճյուղերի վարկավորումից, կատարվում է յերկու ձևով, այն է՝ սպրանքային ապահովութեան ղեմաց տրվող վարկի ձևով, վորի նպատակն է միանվագ վարկով լրացնել առևտրական կազմակերպութիւնների պակասող սեփական շրջանառու միջոցների նորմատիվ չափը, իսկ վարկավորման մյուս ձեւին ընթացիկ վարկն է, վորով լրացվում է շրջանառու միջոցների այն պակասը, վորն

առաջ է յեկել սպրանքաշրջանառութեան չափերի անումից այն ժամանակաշրջանի սպրանքաշրջանառութեան համեմատութեամբ, վորից յեխելով հաշված է յեղել ավլայ առևտրական կազմակերպութեան շրջանառու միջոցների նորմատիվ չափը:

Առաջին ձևի վարկի նպատակը կայանում է նրանում, վորպեսզի 1933 թ. որենքով սահմանված վարկավորման նոր կարգի կիրառմանը անցնելու հետ միաժամանակ ապահովված լինի առևտրական կազմակերպութիւնների վիստան շրջանառու միջոցների միևնաջ գումարը և ուժեղանա բանկային վերահսկողութիւնը կուտակումների այնպիսի ողտադորման նկատմամբ, վորը պետք է կատարվի առևտրական սիստեմի սեփական շրջանառու միջոցների լրացման և ուժեղացման ուղղութեամբ:

Առևտրական կազմակերպութիւնների վարկավորման նոր ձևին անցնելը ցայտուն կերպով դրսևվորեց վարկի այդ ձևի անհրաժեշտութիւնը, վորը արդեն համարյա մարված է:

Իսկ ինչ վերաբերում է վարկի յերկրորդ ձևին, այն տրվում է առևտրական կազմակերպութիւններին սպրանքաշրջանառութեան պլանը բարձրացնելու դեպքում, ուստի այդ ձևի վարկը նույնպէս չի կարող տրվել ժամկետանց պարտքերի պայմաններում, վորովհետև վարկն այդ դեպքում կդործադրվէր վոչ թէ սպրանքներ ձեռք բերելու, այլ առևտրական կազմակերպութեան ձեղքվածքները ծածկելու համար:

Վարկավորումը կատարվում է Բանկի կողմից վորոշված լիմիտների սահմաններում: Այն դեպքեր

րում, յերբ ապրանքաշրջանառութեան պլանի գերա-
կատարման կամ անհամաչափորեն կատարման հետե-
վանքով առևտրական կազմակերպութեանն արտալի-
միտային վարկի կարիք ե գլուժ, բանկի բաժանմուն-
քը պարտավոր ե համապատասխան չափով բարձրաց-
նել վարկավորման լիմիտը:

Սակայն այստեղ վերադասորեն պետք ե նկատել,
վոր վորոշակիորեն սահմանված լիմիտների առկայու-
թյունը դեռևս չի նշանակում, թե Բանկը բոլոր գեպ-
քերում անխտիր կարող ե վարկ տալ հատկապես հենց
այդ լիմիտների չափով: Վերահսկողութեանը ուր-
լու միջոցով այստեղ արտահայտվում ե նրանով, վոր
Բանկը վարկ ե տալիս լիմիտի սահմաններում միայն
այն չափով, վոր չափով կատարվում ե ապրանքաշր-
ջանառութեան և կուտակման պլանը: Բանկին իրա-
վունք ունի ստուգելու ապրանքային մնացորդները և
իր հաճախորդների անբարեխղճութեան գեպքում կա-
րող ե դադարեցնել վարկավորումը և հարց հարուցել
պարտավանների ապրանքանյութեղեն արժեքները վա-
ճառքի հանելու մասին, վորովհետև Բանկին որենքով
արդենլված ե ծածկել ինչպես առևտրական կազմակեր-
պութեանների, նույնպես և առանձին ձեռնարկու-
թյունների տնտեսական պլաններում գոյացած ճեղք-
վածքները:

Այս պարզ ճշմարտութեանն անհրաժեշտ ե, վոր
յուրաքանչեւ բանկային աշխատողների կողմից, վոր-
րի առաջ կուտակցութեանը և կառավարութեանը խըն-
դիր են դրել ամբասցնել մեր ատուրին և արմատավո-
րել տնտեսաշխարհի սկզբունքը մեր տնտեսութեան
մեջ:

Բանկի բաժանմունքները պարտավոր են իրագոր-
ծել վերահսկողութեանն այդ խնդրի նկատմամբ, վոր-
պեսզի ապրանքները չըջանառութեան պլանային նոր-
մաները չգերազանցեն շրջանակութեան փաստացի նոր-
մաներին, այլապես այդ գեպքում բանկային վարկը
կծառայեր ավելորդ ժամանակի համար: Այդ նպա-
տակով, յերբ փաստացի շրջանակութեանն արագա-
ցել ե պլանային նորմաների համեմատութեամբ, Բան-
կը համապատասխանորեն կրճատում ե վարկերի ժամ-
կետները: Սակայն անհրաժեշտ ե նախադրուշացնել
Բանկի պլանային աշխատողներին, վոր այդ միջոցին
կարելի չե դիմել միայն այն գեպքերում, յերբ շրջու-
նակութեան փաստացի ժամկետների կրճատումը կա-
յուն բնույթ ե կրում, այլ վոչ թե արդյունք ե մի
վորեւս պատահական, կարճատև գործառնութեան:

Ապրանքաշրջանառութեան վարկավորման գոր-
ծում չափազանց մեծ նշանակութեան ունի վերահս-
կողութեան ճիշտ կազմակերպումը՝ ապրանքների շըր-
ջանառութեան պլանային ժամկետները պահպանելու
նկատմամբ, ապրանքաշրջանառութեան մեջ սուտը-
րական կազմակերպութեանների սեփական միջոցները
պահպանելու նկատմամբ, ինչպես նաև վերահսկողու-
թեանն այդ ուղղութեամբ, վորպեսզի բանկային
վարկն ապահովված լինի համապատասխան ապրան-
քանյութեղեն արժեքներով:

Բացառիկ նշանակութեան ունի ապրանքաշրջա-
նառութեան վարկավորման գործում առևտրական
կազմակերպութեան հաշվեկշռի վերլուծութեանը, վոր-
ովհետև միայն հաշվեկշռը կարող ե ցույց տալ, թե

վոր չափով և առևտրական կազմակերպութիւններ պահպանուած 1933 թ. օգոստոսի 16-ի որենքի հիմնական պահանջները :

Այն դեպքերում, յերբ վարկավորվող առևտրական կազմակերպութիւններ յերեք ամիս շարունակ վընասաբեր և աշխատում, նա պետք և հանվի սպրանքաշրջանառութիւն վարկավորումից : Այդ մասին անհասպող տեղեկութիւն և արվում վերադաս առևտրական կազմակերպութիւններին և տեղական դեկավար օրդաններին :

Պետրանկի կողմից կիրառվող վարկային ներդրման միջոցները մեթոդներն ու կարգը այն նրպատակն են հետապնդում, վորպեսզի իրադրծվի կազմակերպութիւն սեփական շրջանառու միջոցների կուտակումը և բանկային վարկի վերադարձը : Ուստի այդ սանկցիաները պետք և կիրառել վճռականորեն, առանց ճնշվելու :

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱՅԻՆՅԷ ՎԱՐԿԱՎՈՐՈՒՄԸ

Ի դարդացումն ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի և ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհի 1935 թվի սեպտեմբերի 29-ի վորդման, Աշխատանքի և Պաշտպանութիւն Խորհուրդը նոր վորոշում ընդունեց գյուղատնտեսական վարկավորման կարգի մասին :

Այդ վորոշմամբ գյուղատնտեսական վարկային խանութները վարող են վարկավորվել Պետբանկի կողմից, յեթե նրանք ունենան ամսական 20 հազար ուրբուց ավելի փաստական շրջանառութիւն, յերբ վերջին յերեք ամսիա ընթացքում անլրատաբեր յեղած լինի նրանց աշխատանքը և յերբ նրանք սեփական շրջանառու միջոցներ ունենան սպրանքային մնացորդների արժեքի 20-25 տոկոսից վոչ պակաս :

Դրա հետ միասին, գյուղատնտեսական և գյուղական խանութներին վարկավորելու ժամանակ, թուրքաբարձ և Պետբանկի բաժանմունքներին յեռամսյակի ընթացքում ժամանակավոր փոքր շեղում կատարել գյուղատնտեսական և գյուղական խանութներին սեփական շրջանառու միջոցների չափից . սակայն յեթե այդ շեղումը սխտեմասիկ ընույթ կրի, ապա Պետբանկի բաժանմունքը սարտադրոր և դադարեցնել վորակավորումը և անհասպող դարգվել գյուղատնտեսական սեփական շրջանառու միջոցների կրճատման սպա-

ճառները տեսամենասիրութեամբ, ազդանշաններով այդ մասին համարատասխան դիրեկտիվ որդաններին:

Սեղոնային սպարանքների ներմուծման ուղեբացի-
ւի համար Պետրանկը վարկ է տալիս հատուկ պայ-
մաններով, չպահանջելով համարատասխանաբար մե-
ծացնել գյուղատնտեսների և գյուղական խանութների
սեփական շրջանառու միջոցները:

Գյուղսպառկոոպների և գյուղական խանութների
վարկավորումը կատարվում է այն չափով, ինչ չափով
անհրաժեշտ է սեփական շրջանառու միջոցների սահ-
մանված նորմատիվից բարձր սպարանքաշրջանառու-
թյան համար:

Բացի դրանից, Աշխատանքի և Պաշտպանութեան
Նորհուրդը Պետրանկի բաժանմունքներին պարտավո-
րեցրել է, ուշադիր կերպով ստուգել գյուղատնտեսի կամ
գյուղական խանութի Ֆինանսական դրությունը՝ վեր-
ջին ինվենտարիդացիոն հաշվեկշիռով, իսկ անհրաժեշտ
դեպքերում տեղում անմիջականորեն ծանոթանալով
գյուղսպառկոոպի կամ գյուղական խանութի աշխա-
տանքի դրութեան հետ: Այդ նշանակում է, վոր Պետ-
րանկի աշխատողը պետք է մոտ կանգնի գյուղում
առեվտուր անող կազմակերպութեանը և ամէլի վաս
չդիտենա, քան բուն առևտրի աշխատողը:

Գյուղսպառկոոպները և գյուղական խանութները
վարկավորելու ամբողջ աշխատանքը պետք է կառուց-
ված լինի այնպես, վոր գյուղական առևտրական
ցանցը մոտեցվի սպարանքաշրջանառութեան ծավալ-
մանը և ազատվի վնասաբեր գործունեյությունից:

Դրա համար էլ ԱՊՈ-ի վորոշումը Պետրանկի բաժան-
մունքին թույլ է տալիս դադարեցնել գյուղատնտեսի
կամ գյուղական խանութի վարկավորումը, յեթե
այդպիսիք մի քանի ամսվա ընթացքում վնասով են
աշխատում: Այդպիսիների հետագա վարկավորումը
հնարավոր է յիսայն Պետրանկի Հանրապետական
Գրասենյակի թույլտվութեամբ:

Բացի դրանից, ԱՊՈ-ն սահմանել է նաև գյուղ-
սպառկոոպների և գյուղական խանութների հաշվարկ-
ման նոր ձևեր-ները շրջանային գնումների ժամանակ՝
հաշվարկային չեքեր կամ վճարման հանձնարարու-
թյուններ, իսկ արտաշրջանային գնումների ժամա-
նակ՝ ակցեպտ, ակրեդիտիվ կամ բանկի կողմից ակ-
ցեպտված չեք. գյուղսպառկոոպների կամ գյուղական
խանութների հաշիվների ակցեպտի ժամկետը սահ-
մանված է 4 որ առանձին գյուղսպառկոոպների կամ
գյուղխանութների համար, Պետրանկի Հանրապետա-
կան, Յերկրամասային կամ Մարզային գրասենյակ-
ների արտոնութեամբ, թույլատրվում է դրանց յեր-
կարացումը մինչև 8 որ:

Դրանից յեղնելով Պետական Բանկի բաժանմունք-
ները պետք է ոգնեն սպառկոոպերացիային՝ նորմա-
տիվների նոր հաշվումների, շահաբեր աշխատանքի
պայմանների հայտնաբերման և դերխտորային կա-
կածելի արտոքների հայտաբերման գանձման գոր-
ծում՝ առևտրական նոր ցանցի Ֆինանսական դրու-
թյունն ամբացնելու նպատակով:

Կուսակցութեան և Կառավարութեան կողմից
ներկայումս մեր առաջ դրված խոշորագույն քաղաքա-

կան նշանակութուն ունեցող խնդիրներէց մեկը՝ դա գյուղական առևտրական ցանցի աշխատանքի բարձրացման խնդիրն է: Անհրաժեշտ է վոր բանկային աշխատողներն ել իրենց հերթին ամենաշուրջ կերպով ձեռնարկեն այդ վորոշումները մշակմանը և նրա կենսատարածմանը, վորպեսզի ինչպես քաղաքում, նույնպես և գյուղում լրիվ չափով և ճշտորեն ապահովվի ապրանքաշրջանառութեան Ֆինանսավորումը, վորը հանդիսանում է մեր յերկրի դրամաշրջանառութեան հիմքը:

Կուսակցութունը դիրեկտիվ է տվել մեր դրամական սխտեմն ամրացնելու մասին. քարտային սխտեմնի վերացմամբ և խորհրդային բաց առևտրի անցնելով, նոր պայմաններ են ստեղծվում խորհրդային ուրբլին ել ավելի ամրացնելու համար:

Մեր սոցիալիստական տնտեսութեան մեջ արտադրութեան ու կուտակման, Ֆինանսական ու դրամարկղային պլանների կատարման համար, փայտավճարների, փոխառութեանների և խնայողամարկղի համար մղվող պայքարը—պայքարն է մեր չերվոնեցի՝ աշխարհում միակ կայուն վալյուտայի ամրացման համար:

Մեր չերվոնեցի Ֆունկցիաներն արմատապես տարբերվում են կապիտալիստական փողի՝ Ֆունկցիաներէց: Յեթե կապիտալիստական փողերի գոյութեանն ու գործունեութեանը պայմաններ են ստեղծում կապիտալիստական տնտեսութեան հակասութեանները հետագա արձան համար, ապա խորհրդային փողի Ֆունկցիաներն ու դերը կարելիորագույն

գործոն են հանդիսանում դասակարգային հակասութեանները ու դասակարգերի վոչնչացման համար՝ արտադրութեան լիակատար հանրայնացման հիման վրա:

Մեր փողի Ֆունկցիաները ոժանդակում են սոցիալիզմի անկն. դա նշանակում է, վոր վերջին հաշվով, սոցիալիզմի կառուցման հետ գուղընթաց իրենք իրենց մեջ պարունակում են իրենց վոչնչացումը: Սակայն սվյալ ետպում ամենից առաջ պետք է յտածել խորհրդային փողն ոգտագործելու անհրաժեշտութեանը, ուրբու միջոցով կատարվող հսկողութեանն ուժեղացնել և յուրբլին ամրացնելու անհրաժեշտութեան մասին:

ՀԱՇՎԱՌՈՒՄԸ ՅԵՎ ՀԱՇՎԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏՈՂԻ ԴԵՄՔԸ

Հաշվառման խնդիրը և նրա կազմակերպումը, յերկրի սոցիալիստական վերակառուցման ներկա վիժիարի պրոցեսում, կարևոր նշանակություն է ստանում:

Հաշվառման մասին արտահայտվել են բանվոր դասակարգի լավագույն ուսուցիչները: Դեռ Մարքսն ասում էր, վոր՝ «Արտադրության կապիտալիստական յեղանակի վոչնչացումից լիետո, հանրային արտադրությունը պահպանելիս... հաշվապահությունն ավելի կարևոր է դառնում քան յերբևիցե»:

Մենք գտնվում ենք սոցիալիզմի շրջանում: Ժողովրդական տնտեսության բոլոր ճյուղերում աննախընթաց շինարարություն է կատարվում, սոցիալիստական շինարարության վսանդավառությամբ համակվել են տասնյակ միլիոնավոր կոլտնտեսականներ: Մեր տնտեսության պլանավորումը ավելի ու ավելի խոր ու բաղմակողմանիորեն է ընդգրկում ժողովրդական տնտեսության բոլոր ճյուղերը:

Ընկեր Լենինը ասվել է կլատիկորեն հստակ ու սպառնիչ Փորձուլա, վորը ճշգրիտ վորոշում է հաշվառման նշանակությունը սոցիալիզմի ժամանակ, — «Սոցիալիզմը դա հաշվառում է»:

Ճիշտ հաշվառում ու հաշվետվություն կազմակերպելու անհրաժեշտության հարցը նույնպես հրատակ ու շեշտակի դնում է սոցիալիստական շինարարության մեծ վարպետ ընկեր ՄՏԱԼԻՆԸ, — «Վոչ մի շինարարական աշխատանք, վոչ՝ լի պետական աշխատանք, վոչ մի պլանային աշխատանք անհնարին է առանց միշտ հաշվառման»:

Հսկայական Վիսկետիվի համաձայնեցված աշխատանքի անհրաժեշտությունը, առանձին խշխատամասերում ժամանակին միջամտելու վարիքը պահանջում է հաշվառման այնպիսի փաղմակերպում, վորը իր ժամանակին ասպհովի հստակ, ճշգրիտ հաշվային տվյալները:

Դրա համար էլ կուսակցությունը, անձամբ ընկեր Ստալինը մեծ ուշադրություն են դարձնում սոցիալիստական հաշվառման բարելավմանը և նրա որպամների ամրապնդմանը: Հաշվառման որպանների աշխատանքը պետք է վատուցված լինի հարցի կուսակցական—քաղաքական ըմբռնման և պրոլետարական պետության շահերի պաշտպանման վրա: ԽՍՀՄ-ի վիճակագրության պատմությունը շատ որինակներ դիտի, յերբ դասակարգային թշնամին և նրա գործակալությունը փորձում ենին հաշվառման տրվյալների աղավաղման միջոցով փոխել կուսակցության քաղաքականությունը:

Դրա համար ել հիմնական խնդիրն է պայքարել ճշգրիտ բարանալ համար, վորը պետք է ճիշտ կողմնորոշի գործերի իրական դրուժյունը և արտացոլի ձեռնարկության ու անտեսական կազմակերպության գործունեությունը: Ծիշտ թվի համար մղվող պայքարը դասակարգային պայքար է, քանի վոր խեղաթյուրումները կատարվում են առաջին հերթին, գործերի իրական դրուժյունը խեղաթյուրելու նպատակով՝ դասակարգայնորեն խորթ տարրերի մնացորդների կողմից, վորոնք չահադրված են տապալելու սոցիալիստական շինարարությունը:

Այս խնդիրները մենք կարող ենք կլյանքում կենսադործել միայն այն ժամանակ, յերբ Սորհրդային կուլտուրայի մյուս ճյուղերի հետ միասին, կարող կլինենք ճիշտ տգտադործել նաև սոցիալիստական հաշվառման կուլտուրան, յերբ կենդանի մարդիկ, մեր հաշվապահական կադրերը, ակտիվորեն մասնակցեն սոցիալիստական հաշվառման ամենորյա վերելքին:

Սորհրդային հաշվառումը արտագրություն և բաշխման նկատմամբ աշխատավոր մասսաների բացահայտ, մատչելի վերահսկողություն միջոցն է: Սորհրդային անտեսության մեջ հաշվառումը պետք է պարզ, հստակ ու հասկանալի լինի ամբողջ աշխատավոր ժողովրդի համար:

Ժողովուրդների առաջնորդ ընկ. Ստալինի խոսքերը՝ «Կադրերն են վորոշում ամեն ինչ», ամբողջությամբ վերաբերում են նաև հաշվառման աշխատողներին, մեր հաշվապահական կադրի կենդանի

մարդկանց: Ընկ. Որչոնիկիձեմ իր յեղույթի մեջ պարզորոշ բնութագրեց հաշվապահների դերը անտեսության մեջ: Սակայն հաշվային կադրերի դերի բարձրացման ասպարիզում մենք առանձին տեղերում դեռևս ունենք թերազնահատման մի շարք դեպքեր, վորոնք բացասաբար են անդրադառնում հաշվային աշխատողների պատասխանատվության բարձրացման վրա:

Մեզ ծանոթ են այնպիսի փաստեր, յերբ գործարանների, Փարբիկաների դիրեկտորները հաշվապահության վրա նայում են ինչ վոր մի կցորդ բանի վրա, վորն, հաճախ «խանդարում է» ճրանց աշխատել այնպես, ինչպես իրենք են ցանկանում (առանձնապես յերբ վորեւե անորինական ոպերացիա յե կատարվում):

Այդ տեսակետից դաստիարակիչ է Մարմարի գործարանի պրակտիկայից վերցված որինակը, վորտեղ գործարանի դիրեկտորի անորինական կարգադրությունները հաշվապահի կողմից չկատարելու համար, նրա շուրջը ստեղծվել էր վատառողջ մթնոլորտ, վորի պատճառով էլ նա փաստորեն հանվեց աշխատանքից:

Կամ թե վերցնենք Ստեփանավանի շրջապակտոպ միությունը:

Գլխավոր հաշվապահը, ազդանշանում է սպառնկողաբացիայում յեղած կոմբինացիաների մասին: Սպառնկոպմիության նախաբահն ու նրա տեղակալը կարողացել են անորինական ծախսեր կատարել: Այդ իսկ պատճառով գլխավոր հաշվապահը դեկտավորու-

Թյան կողմից յենթարկվել և խիստ հալածանքի այդ ասորիների ծախսերի դեմ իր միանգամայն որինական միջոցառումների պատճառով:

Մինչդեռ հաշվային կարգապահությունը և դրսխափոր հաշվապահների պատասխանատվությունը բարձրացնելու համար ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհը դեռ 1932 թվին հատուկ վորոշում հրատարակեց: Անհրաժեշտ է սակայն մատնանշել, վոր գլխավոր հաշվապահներից վոմանք չեն ոգտվում այդ իրավունքներից, չբցանկանալով «գ ժ տ վ ե լ» իրենց ղեկավարների հետ:

Հայտնի յե, վոր տնտեսության նկատմամբ վերահսկողության միակ միջոցը հաշվառումն է, ժամանակին աժուրի բերված և ճիշտ կաղմված հաշվեկշիռը: Վարկային ռեֆորմի կիրառումից հետո, յերբ անհրաժեշտ է ոււրլու միջոցի ստուգել արտադրության և կուտակման պլանները, հաշվեկշիռը դառնում է լավագույն հայելի, վորը ցույց պետք է տա ամբողջ տնտեսության իսկական դեմքը:

Հաշվառման և հաշվային կաղբերի հարցերը, սոցիալիստական տնտեսության աժման զուգընթաց, ամենակտուալ նշանակություն են ստանում: Տնտեսության մեջ հաշվապահը պետք է միշտ քվի միակ պատասխանատուն լինի, իսկ դրան հասնելու համար, պետք է տնտեսությունների ղեկավարները դիտակցեն գլխավոր հաշվապահների հեղինակությունը ամուր պահպանելու անհրաժեշտությունը:

Առանձնապես պետք է կանգ առնել միջգրասենյակային հաշվարկների վրա (MKP): Այդ հաշիվը

վորը նույն ձեռնարկության տնտհաշվարկային միավորների փոխադարձ հաշվարկներն արտացոլելու նրպատակն ունի, մեր հաշվային աշխատողները, մեղմ արտահայտված, աղբանոց են դարձրել:

Միջգրասենյակային հաշվարկները վարելուն պետք է առանձնահատուկ ուշադրություն դարձվի: Պետք է հասնել այն բանին, վոր միջգրասենյակային հաշվարկներով անցնող ներսիստեմային հաշվարկները հստակորեն արտացոլեն առանձին տնտհաշվարկային միավորների փոխադարձ հաշվարկումները, վորպեսզի այդ կաղմակերպությունների հաշիվը բացառի վորևէ կոմբինացիայի կամ խաղախուլթյան հնարավորությունը: Միջգրասենյակային հաշվարկների հաշիվը պետք է կանոնավոր հիմքի վրա դնել, ղեկատային հաշվեհարդար կատարելու միջոցով:

Հաշվառման և հաշվետվության գործը լավ դրության մեջ չե նաև այնպիսի ճյուղավորված տնտեսության մեջ, վորպիսին մեր սպառկոոպերացիան է Բասարգեհարի շրջանային սպառկոոպմիությունում, հաշվապահի տեխնիկական անդրադիտության պատճառով, առ 1-ն հունվարի 1934 թվի և առ 1-ն ապրիլի հաշվեկշիռների ակտիվն ու պասիվն իրար չեյին համապատասխանում: Մարտունու շրջապառկոոպմիությունում մինչև վերջին ժամանակներս 1934 թվի և առ 1-ն ապրիլի 1935 թվի ստուգված փոխափակիչ հաշվեկշիռ չկար:

Այս փաստերն ապացուցում են, վոր մենք ղեռ տնտեսական որգաններ ունենք, վորոնց ղեկավարները դեռ բավարար չաիով չեն հատկացել հաշվառման

նշանակութիւնն իրենց տնտեսութեան մեջ, իսկ գըլ-
խավոր հաշվապահներն իրենց համարում են միայն
տեխնիկական աշխատողներ:

Ընկեր ՈՐՁՈՆԻԿԻՉԵՆ ասում է.—

«Մեր գլխավոր վարչութիւնների ամենալուրջ
թերութիւններից մեկն այն է, վոր նրանք հաշվա-
պահներ չունեն, միայն տարեկանում են գլխավոր
վարչութիւններն իմանում, թե ինչ արդիւնքներ է
տվել իրենց ձեռնարկութիւնների աշխատանքը»:

Յե՛վ իրոք, բախարար չափով հաշվային աշխա-
տողներ չունենք վոչ միայն ստորին ողակներում,
այլև կենտրոնական (կազմակերպութիւններում, վա-
րովհետև հաշվային կադրերի աճումը խիստ հետ է
մնում մեր սոցիալիստական տնտեսութեան աճումից:
Ժամանակն է, վոր համապատասխան որդանները
լրջորեն զբաղվեն հաշվային վորակյալ կադրերի
պատրաստման գործով, վորոնք ընդունակ լինեն
սոցիալիստական տնտեսութեան հաշվապահի բարձր
և պատասխանատու կոչումը կրելու:

Իրա հետ միասին պետք է բարձրացնել գլխա-
վոր հաշվապահների հեղինակութիւնը և, ինչպես
ասում է ընկ. ՈՐՁՈՆԻԿԻՉԵՆ, «Հաշվապահին տալ
իր արժանի տեղը, վորը մինչև այժմ նա չի ունե-
ցել»:

Չնայած մատնանշված թերութիւններին, աշ-
խատանքային մենք վերջին տարիների ընթացքում
տնտեսութեան մեջ հաշվառումը բարձր աստիճանի
յնք հասցրել: Մենք մի շարք տնտեսական որդան-
ներ ունենք, վորոնց մոտ հաշվառման գործը շատ

կարգին է, հաշվեկշիռները տրվում են ժամանակին:
Մենք հաշվային հիանալի աշխատողների մեծ կազմ
ունենք, վորոնք համառորեն պայքարում են հաշվառ-
ման գործը լավ կազմակերպելու համար:

Այդ կենդանի մարդիկ հաշվապահն ողնութիւն
ցույց տվին մեր տնտեսութեանը, հանդիսանալով
իրենց տնտեսութիւնների դիրեկտորների աջ ձեռքը:
Ֆինանսական տնտեսութեան կազմակերպման
հիանալի որինակով նրանք մեծ հեղինակութիւն են
նվաճել իրենց ձեռնարկութիւններում:

Կուսակցութիւնը և կառավարութիւնը խիստ
դիրեկտիվ են տվել՝ հաշվապահի դերը բարձրացնել
մինչև «հաշվառման ինժեների» բարձր կոչմանը:
մենք պարտավոր ենք այդ դիրեկտիվը կրանքում կեն-
սագործել: Հարկավոր է, ամենից առաջ, մեկ անգամ
ընդմիջ տել հաշվապահների իրավունքների
անտեսմանը և հաշվային կադրերի հոսունութեանը,
վորպեսզի հնարավոր լինի սոցիալիստական տնտե-
սութեան հաշվապահութիւնը դնել նոր, ավելի բար-
ձր մակարդակի վրա:

ԱՊՐԱՆՔԱՅԵՐԶԱՆԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎԱՐԿԱՎՈՐԵ- ԼՈՒ ՍԻՍՏԵՄԸ ՓՈԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՍՀՄ Ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի
վորոճումը

ԽՍՀՄ Ժողովրդական կոմիսարներին Խորհուրդը
վորոշում է՝

1. Վերացնել վարկավորման գոյություն ունեցող
այն կարգը, վորով Պետական բանկն առևտրական
կազմակերպություններին վարկավորում է բոլոր ապ-
բանքներին շրջանառության դիմազուրկ միջին ժամ-
կետով:

Սահմանել, վոր Պետական բանկն առևտրական
կազմակերպություններին վարկավորում է ակցիայտի
յենթարկված հաշիվներով, տարբեր ժամկետներով,
նայած դանազան շրջաններում ապրանքների զանազան
խմբերի համար սահմանված շրջանառության պետական
պլանին:

Առևտրական կազմակերպությունների վարկա-
վորման շերտավորված ժամկետները յուրաքանչյուր
յեռամսյակին հաստատվում են Աշխատանքի ու
Պաշտպանության Խորհրդի կողմից, պլանները հաս-
տատելիս:

2. Վերացնել այն կարգը, վորով վարկավորման

հաստատուն լիմիտներ են սահմանված յուրաքանչյուր
առևտրական կազմակերպության համար:

Առևտրական կազմակերպությունների վարկա-
վորման ընդհանուր չափը սահմանում է Աշխատան-
քի ու Պաշտպանության Խորհուրդը յուրաքանչյուր
յեռամսյակին՝ ամբողջ Պետական բանկի համար: Պե-
տական բանկի վարչությունը սահմանում է առևտր-
ական կազմակերպություններին վարկավորելու չա-
փը հանրապետական, յերկրային ու մարզային գրա-
սենյակներին համար, իսկ վերջիններս՝ շրջանային բա-
ժանմունքներին համար:

Այն դեպքում, յերբ Պետական բանկի շրջանային
բաժանմունքն առևտրական կազմակերպությունների
համար լրացուցիչ վարկի կարիք ունենա, վարկն ա-
վելացնելու հարցը լուծում է Պետական բանկի համա-
պատասխան գրասենյակը, իսկ ամբողջ հանրապետու-
թյան, յերկրի կամ մարզի առևտրական կազմակեր-
պությունների համար լրացուցիչ վարկ պահանջվելու
դեպքում՝ վարկն ավելացնելու հարցը լուծում է Պե-
տական բանկի վարչությունը:

Ծանոթություն. — Պահպանել այն կարգը,
վորով վարկավորվում են սեզոնային պաշարները
և առևտրական կազմակերպությունների կողմից
ժամկետից առաջ բերված ապրանքները:

3. Սահմանել, վոր Պետական բանկն առևտրա-
կան կազմակերպություններին վարկավորում է այն
դեպքում, յերբ նրանք պահպանում են հետևյալ պայ-
մանները:

ա) առևտրական աշխատանքի չահաբերություն

նը, վորը սահմանվում է ըստ յեռամսյակային հաշվեկշռի.

բ) յեթե պահպանվել է ապրանքների արժեքի հատուցմանը սեփական միջոցների ունենալիք մասնակցութեան յուրաքանչյուր յեռամսյակի շարքը:

գ) յեթե վարկավորողը ճշտապահ է յեղել Պետական բանկի առջեւ ստանձնած պարտավորութեանը կատարման ասպարիզում:

Առաջարկել Պետական բանկին՝ այն դեպքում, յերբ առեւտրական կազմակերպութեանը կատարել են իրենց համար սահմանված ապրանքաշրջանառութեան պլանները, արտապլանային շրջանառութեանը վարկավորել ամբողջովին, առանց նկատի առնելու առեւտրական կազմակերպութեանը սեփական միջոցների մասնակցութեանն ապրանքների արժեքի հատուցմանը:

4. Հանձնարարել Պետական վարչութեանը՝ առեւտրական կազմակերպութեանը վարկավորման այն կարգը, վորը հիշատակված է 1-3 հոդվածներում, 1936 թ. ոգոստ. 1-ից կիրառել Պետական բանկի 500 գրասենյակների ու բաժանմունքների համար (ապրանքաշրջանառութեան առնվազն յերկու յերրորդ մասն ընդգրկող), 1936 թվականի հոկտեմբերի 1-ից՝ Պետական բանկի 1500 գրասենյակների ու բաժանմունքների համար, 1937 թ. հունվարի 1-ից՝ Պետական բանկի ամբողջ սիստեմի համար:

5. Յերկարաձգել մինչև 1937 թ. հունվարի 1-ը Աշխատանքի ու Պաշտպանութեան խորհրդի 1936 թ. փետրվարի 17-ի № 78 վորոշման այն մասը, վորով

Պետական բանկն սպառողական ընկերութեանների շրջանային միութեանների միջոցով պետք է վարկավորի այն գյուղական սպառողներն ու գյուղական խանութները, վորոնց իրավունք չի տրված անմիջականորեն վարկ ստանալ Բանկից:

6. Վերացնել հաշիվները 48 ժամից հատուցելու կարգը:

Ապրանքների արժեքը հատուցելու համար սահմանել հետևյալ վերջնական ժամկետները.

ա) ալաքաղաքային շրջանառութեան համար 10 օր՝ Բանկի կողմից հաշիվը (վճարման պահանջը) ստանալուց հետո, ներառյալ յերեք օր՝ հաշիվը (վճարման պահանջը) ակցեպտի յենթարկելու համար:

բ) ներքին քաղաքային շրջանառութեան համար 4 օր՝ Բանկի կողմից հաշիվը ներկայացվելուց հետո (1000 ռուբլուց ավելի գումար պարունակող հաշիվների համար):

1936 թ. հոկտեմբերից Մոսկվայում և Լենինգրադում ալաքաղաքային շրջանառութեան ասպարիզում ավելի քան 1000 ռուբլու գումար պարունակող հաշիվների (վճարման պահանջների) համար մտցնել վճարման ու վարկավորման այն կարգը, վորը սահմանված է ալաքաղաքային շրջանառութեան համար, այն հաշիվով, վոր մատակարարները Պետական բանկին ներկայացնեն գնորդի ընդունած (ակցեպտած) հաշիվները (վճարման պահանջները):

7. Պահպանել այն կարգը, վորով հաշիվ է տեսնվում հացահատիկային մթերքների, հացահատիկա-

յին ողու, նախաժամութեանքերի համար և բյուջետային ու հասարակական կազմակերպութիւններու մատակարարումների համար, ինչպես և այն կարգը, վորով արտադրական ձեռնարկութիւնները հաշիւ են տեսնում համապատասխան վաճառահանման այն կազմակերպութիւնների հետ, վորոնց միջոցով իրացնում են իրենց արտադրանքը:

8. Պարտավորեցնել Պետական բանկին, ապրանքների ու սպասարկութիւնների արժեքը վճարելու ժամկետների յերկարաձգման համաձայն, յերկարաձրգել մատակարարող անտեսական որդաններին վարկավորելու ժամկետները և կրճատել գնորդ տեսակական որդանների վարկավորելու ժամկետները, թե աշխարհադաքային և թե ներքաղաքային շրջանառութեան համար:

9. 1936 թվականի հուլիսի 1-ից 4 տոկոսից 2 տոկոսի իջեցնել ճանապարհում գտնվող գումարի վարկավորման տոկոսային գույքը:

10. Ի փոփոխումն ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիտեաների Խորհրդի 1931 թ. ոգոստոսի 17-ի վորոշման՝ «Չհատուցված բեռները պահպանելու համար գնորդների ունեցած պատասխանատուութեան մասին» (ԽՍՀՄ Միութեան Որենքների Ժողովածու, 1931 թ. № 58, հոդված 243). սահմանել, վոր գնորդի կողմից ապրանքի ոգտադործումը թույլատրվում է հաշիվն ակցեպտելու պահից:

Պետական բանկին իրավունք է վերապահվում այն գնորդների վրա, վորոնք չեն հատուցում ակցեպտված հաշիվները (վճարման պահանջները). պա-

տասխանատուութիւնն. դնել ապրանքը պահելու համար, կամ մատակարարների ցուցումով այդ ապրանքն ուղարկել այլ գնորդների հասցեյով:

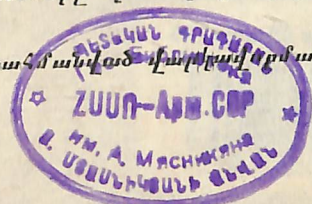
11. Սահմանել, վոր այն դեպքում, յերբ Պետական բանկին իր բաժանմունքից տեղեկութիւն չի ստացել, թե գնորդը հրաժարվել է հաշիվն ընդունելուց կամ գնորդը փող չունի, բանկը կարող է ճանապարհի գումարների դիմաց արված վարկը դանձել՝ գնորդից փողը փաստորեն ստացվելուն դուրընթաց:

12. Սահմանել, վոր Պետական բանկի բաժանմունքները կարող են վարկավորումից հանել ձեռնարկութիւններն ու կազմակերպութիւնները հետևյալ կերպ՝

ա) միութենական որդաններին յենթակա ձեռնարկութիւններին ու կազմակերպութիւններին նկատմամբ՝ Պետական բանկի վարչութեան նախագահի թույլտուութեամբ, համապատասխան Ժողովրդական կոմիտեայի կողմից դրա մասին բանկին հաղորդվելուց 5 որ հետո.

բ) հանրապետական ու տեղական որդաններին յենթակա ձեռնարկութիւններին ու կազմակերպութիւնների նկատմամբ՝ Պետական բանկի համապատասխան գրասենյակի կառավարչի թույլտուութեամբ՝ 5 որ անց այն որից, յերբ բանկը դրա մասին հաղորդում է այն որդաններին, վորոնց գերատեսչութեան տակ են գտնը վում այդ ձեռնարկութիւնները կամ կազմակերպութիւնները:

13. Այս վորոշմամբ սահմանված վարկավորման ու

Հաշվետեսի կարգը մտցնել 1936 թ. ողոստոսի 1-ից ,
բացի այն ժամկետներից , վորոնք մատնանշված են
4-րդ և 6-րդ հոդվածներում :

Պարտավորեցնել Պետական բանկին՝ համաձայնու-
թյան դալով ԽՍՀՄ Ֆինանսների Ժողովրդական կոմի-
տեի և մյուս շահագրգռված ժողովրդական կո-
միտարիատների հետ մինչև 1936 թ. հունիսի 10-ը մշակել
և Աշխատանքի ու Պաշտպանության Խորհրդին ներկա-
յացնել ի հաստատություն մի հրահանգ՝ այս վորոշու-
մըն իրագործելու համար :

ԽՍՀՄ Ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի նա-
խագահ՝ Վ. ՄՈԼՈՏՈՎ,

ԽՍՀՄ Ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի գոր-
ծերի կառավարիչ՝ Ի. ՄԻՐՈՇՆԻԿՈՎ,

Մոսկվա—Կրեմլ

«Ազգային գրադարան

NL0226491

ԳԻՆԸ 60 ԿՈՊ.

507

54.957

Боевые задачи советской торговли

Гиз. ССР Армении, Эривань, 1986 г.